

Література

1. Білорус О. Проблеми трансформації та модернізації транзитивних країн в умовах глобалізації / О. Білорус // Економічний часопис. – XXI. – 2007. – №7–8. – С. 3–8.
2. Муза Д.Е. Введение в глоба листику: Учебное пособие / Д.Е. Муза [текст]. – Донецк: ДонНТУ, 2010. – 240 с.
3. Филипенко А. С. Цивилизационные аспекты экономического развития // Теоретическая экономика. – 2013. – №5. – С. 38–47.

and similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetma

Хрустальова Вікторія Вікторівна, к.е.н., доцент
кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Київського національного торгово-економічного університету

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПАРАДИГМА ЯК КОНЦЕПЦІЯ НЕСКІНЧЕННОЇ ЕВОЛЮЦІЇ

Становлення та розвиток суспільства й економіки в цілому, окремих їх складових нерозривно пов'язані сьогодні з інституціональною концепцією розвитку. Інституціоналізм, як наукова течія синтетичного змісту, у своїй основі значно розширив предметну область досліджень економічної теорії, пропагуючи поглиблення знань про економічне питання на усіх його рівнях у динаміці.

Глибина і непередбачуваність глобальних потрясінь стали викликом економічній науці, яка не встигає за сучасним динамічним розвитком і осмислює новітні процеси і явища в системі усталених категорій і понять [1].

Головний ідейний принцип інституціональної парадигми – концепція нескінченної еволюції, що, за переконаннями інституціоналістів, необхідно застосовувати як до суспільства, так і до економіки, держави, ринку.

Інституційна теорія виникла і розвивалася як опозиційне вчення спочатку політичній економії, а потім «економіксу». Не випадково американський економіст Бен Селигмен охарактеризував старий інституціоналізм як «бунт проти формалізму» [2].

«Бунт» – тому що інституціоналісти намагалися висунути альтернативну основному вченню концепцію, «проти формалізму» – тому що вони прагнули відобразити в економічній теорії не тільки формальні моделі та строгі логічні схеми, але і живе життя у всьому його різноманітті [3].

Інституціональна теорія утвердилася як фундаментальний напрям економіко-соціальних досліджень, спрямованих на обґрунтування ключових елементів економічної системи у контексті їх впливу на суспільний розвиток, ринок та його учасників. Вже тоді стало чітко зрозумілим, що інститути формують умови розвитку економіки і поведінки економічних суб'єктів. Досліджуючи еволюцію і сучасні тенденції розвитку інституціоналізму, вважаємо, що даний напрям є широкоаспектною наукою економіко-соціального спрямування. Дійсно, інституціональний аналіз окрім причинно-наслідкової оцінки результатів суспільно-економічного розвитку ставить за мету їх аналіз через призму змін відносин і правил поведінки економічних агентів, регуляторної політики держави, національної моделі суспільства в частині розвитку соціуму й економіки господарських зв'язків.

Інституціоналізм є повноцінною парадигмою, яка намагається вирішити проблеми інституційних змін в економіці і суспільстві в контексті методології еволюціонізму, інституціональної економіки [4].

Оцінюючи роль інституціональної концепції в контексті розвитку світової економічної науки американський історик економічної думки Роберт Л. Хайлбронер зазначив, що «Економічна теорія перетворилася в царицю соціальних наук. Це єдина галузь соціальних досліджень, за якою присуджується Нобелівська премія. Вона удостоїлася видання фундаментального чотиритомного енциклопедичного словника, який налічує чотири мільйони слів, через які як нитка Аріадни проходить думка про те, що економічна наука нарешті вийшла за вузькі межі її колишнього царства – царства виробництва і розподілу – і може тепер заявити свої права на велику територію, простирається від сімейних відносин до спорту, від антропології до державного права» [5].

Вивченню проблематики теорії інституціоналізму в цілому присвячено чимало публікацій і наукових праць вітчизняних

і закордонних науковців. Вагомий внесок у дослідження даних питань зробили, зокрема, Дж. Б'юкенен, Т. Веблен, О. Вільямсон, У. Гамільтон, Дж. Гобсон, Т. Еггертссон, Р. Коуз, Т. Негіші, Д. Норт, Р. Позер та ін. Пострадянська інституціональна парадигма формується під впливом фундаментальних і прикладних досліджень С. Архієєєва, В. Вольчика, Т. Гайдая, В. Гейця, А. Гриценка, Р. Капелюшнікова, С. Кваші, С. Кірдіної, М. Корецького, М. Латиніна, Ю. Лопатинського, О. Мороз, В. Радаєва, П. Саблука, В. Тамбовцева, О. Шпикуляка, А. Чухна та ін.

Різноманітність сучасних інституційних досліджень все ж залишає без відповіді низку важливих для сучасної державної політики України питань – відповідальності за впровадження у життя реальних планів, поєднання при плануванні творця та виконавця, забезпечення участі суспільства у реалізації планів (на відміну від примусового нав'язування).

За умов активних реформаційних вимог, які постали перед нашою державою, ускладнення реформаційних процесів, зазначені питання входять до низки надзвичайно гострих. Це пояснює і безпосередній науковий інтерес до осмислення сутнісного вмісту інституційної парадигми.

При розгляді інститутів у ринковій економіці важливе значення відіграє аналіз прав власності та інституційне середовище як у країні, так і в різних галузях економіки. Однак через тривалий кризовий стан економіки України найбільша увага органів державної влади та українських учених-економістів приділялася проблемам фінансової стабілізації, і проблематика вдосконалення інституційного середовища не отримала комплексної оцінки. Хоча вона постійно розглядалася, під її гаслом відбувалися певні трансформації, але вони не носили системного характеру. В умовах розмитості інституційного середовища механізм формування ефективних інститутів став непрозорим, права власності на ресурси – невизначеними. Місце інституційного вакууму зайняла система неефективних інститутів. Роль інститутів у житті суспільства полягає в тому, що держава на основі прямого або непрямого регулювання має домагатися зсуву ринкового оптимального рівня виробництва до соціально оптимального рівня випуску продукції, реалізуючи

інтереси суспільства. Істотна роль держави полягає у встановленні різного роду нормативів, стандартів в охороні навколишнього середовища, особливо небезпечних для природи і здоров'я людини речовин. Державі має належати провідна роль у здійсненні альтернативних варіантів вирішення проблем структурної перебудови економіки в умовах ринку, про що свідчить досвід розвинених країн останніх десятиліть.

Таким чином, інституційна методологія розгортає логіку становлення та зміст політичних і соціальних інституцій та інституційному, організаційному та індивідуальному рівнях (інституційне середовище – інституційна структура – інституційна практика). Слід зазначити, що аналіз державно-політичних інституцій містить значний пояснювальний потенціал для розуміння варіативності розвитку різних соціальних систем як в історичній ретроспективі, так і в конкретний період суспільно-історичного розвитку. Зрозуміло, що сьогодні саме інституції забезпечують упорядкованість і передбачуваність соціальних відносин на підставі існуючих норм прийняти рішення [6]. У зв'язку з цим інституційна методологія потребує свого доповнення підходом, який допоможе розкрити неповторне та особливе в існуванні соціальних інституцій.

Література

1. *Базилевич В.Д.* Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст. / В.Д. Базилевич, А.І. Ігнатюк, Т.В. Гайдай // Економічна теорія. – 2013. – № 1. – С. 111–118.
2. *Селигмен Б.* Основные течения современной экономической мысли. – М.: Прогресс, 1968. – Ч. 1.
3. Постсоветский институционализм / Под ред. Р.М. Нуреева, В.В. Дементьева. – Донецк: Каштан, 2005. – 480 с.
4. *Шникуляк О.Г.* Інституціоналізм як методологія міждисциплінарного пошуку в економічній теорії // Економіка АПК. – 2009. – №11. – С. 141–147.
5. *Robert L. Heilbroner.* Economics as Universal Science / THESIS. – №1. – 1993. –Р. 41–55.

6. Сушиий О. Теоретичні засади інституційної теорії державної політики /Публічне управління: теорія та практика. - 2011. – № 2 (6). – С. 110–116.

*Лавриненко Володимир Миколайович, к.е.н., доцент
кафедри історії та теорії господарства ДВНЗ «Київський
національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»*

ІСТОРИЗАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ТА ЕКОНОМІЗАЦІЯ ІСТОРІЇ

В останні роки серед дослідників соціальної та гуманітарної проблематики можна помітити значний інтерес до історико-економічної науки. У 2015 році відбувся XVII-й Міжнародний конгрес з економічної історії, що проходив у місті Кіото (Японія). Конгреси з економічної історії проводяться кожні три роки Міжнародною асоціацією економічної історії (The International Economic History Association (IEHA)). У роботі конгресу, проведеному за темою «Різноманіття в розвитку», взяли участь близько тисячі вчених, що займаються вивченням історії економіки. Особливий акцент у програмі був зроблений на методології досліджень. Одними з головних тем сесій і пленарних засідань були також питання про нові підходи у вивченні історії економіки, міждисциплінарних дослідженнях, написання підручників з економічної історії. З цих причин здається доречним звернутися до стислого огляду тенденції *історизації економічної теорії та економізації історії*.

Ця тенденція проявляється і з боку істориків, і з боку економістів. У Європі і США існує вже міцна традиція міждисциплінарного підходу на основі економічної історії. Сучасна економічна історія у світовому науковому співтоваристві зайняла своє місце поряд з економічною теорією та економетрикою. Історичний метод корисний економіці тим, що привносить в економічний дослідницький інструментарій такі принципи, як *ретроспективність, реконструктивність і*